

частка коштів, які надходять на поточні рахунки клієнтів банку, залишається без руху протягом тривалого строку, що формує так званий фонд банку.

Банки зацікавлені в привабливості клієнтів для здійснення з ними депозитних операцій на строкові депозити

задля зміцнення стабільної депозитної бази. Тому застосування цієї методики аналізу депозитного портфеля дає змогу клієнтам визначити частки коштів від планового виторгу, що осідає на поточному рахунку та буде ними отримана.

Список використаних джерел:

1. Тищенко О.І. Аналіз депозитів фізичних осіб у банках України. Економічний аналіз: зб. наук. праць / С.І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. Т. 14. № 2. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2013. С. 36.
2. Корпанюк Т.М. Особливості ведення управлінського обліку в комерційних банках України. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. № 4. С. 154.
3. Про затвердження Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами від 3 грудня 2003 року № 516. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03>.
4. Рейтинг депозитів фізичних осіб, розроблено Міністерством фінансів України. URL: <https://minfin.com.ua/ua/deposits>.
5. Основні фінансові показники діяльності «Приватбанку». URL: <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost>.
6. Депозити фізичних осіб у банках України. Українські бізнес-ресурси. URL: tables.finance.ua/ua/finres/depprivate.
7. Аналіз зобов'язань банку. URL: <http://banking.uabs.sumdu.edu.ua/images/department/banking/discip/abd/Tema3.pdf>.

УДК 657:33.025.12

Засадний Б.А.,

кандидат економічних наук, доцент,
докторант кафедри обліку та аудиту,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКИХ РИЗИКІВ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ МСФЗ

Засадний Б.А. Внутрішній контроль бухгалтерських ризиків в умовах застосування МСФЗ. У статті досліджено ризики бухгалтерського обліку в умовах застосування МСФЗ. Визначено способи внутрішнього контролю бухгалтерських ризиків з метою управління ними в процесі діяльності суб'єктів господарювання. Процес застосування МСФЗ зумовлює появу нових об'єктів внутрішнього контролю, що вимагають не лише розробки нових контрольних процедур, але й адаптації наявних процедур контролю до принципово нових умов збору, оцінки, обробки, групування та передачі даних. Доведено, що бухгалтерський облік підприємства в умовах застосування МСФЗ слід розглядати як окремий об'єкт внутрішнього контролю, який може зумовлювати існування певних ризиків, пов'язаних з процесом відображення інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства. За таких умов до найважливіших завдань внутрішнього контролю слід віднести ідентифікацію, оцінювання та застосування найефективніших методів управління бухгалтерськими ризиками, які можуть зумовити негативний вплив на якісні характеристики облікової інформації.

Ключові слова: внутрішній контроль, бухгалтерський облік, бухгалтерські ризики, фінансова звітність, МСФЗ.

Засадний Б.А. Внутренний контроль бухгалтерских рисков в условиях применения МСФО. В статье исследованы риски бухгалтерского учета в условиях применения МСФО. Определены способы внутреннего контроля бухгалтерских рисков с целью управления ими в процессе деятельности субъектов хозяйствования. Процесс применения МСФО обуславливает появление новых объектов внутреннего контроля, которые требуют не только разработки новых контрольных процедур, но и адаптации существующих процедур контроля к принципиально новым условиям сбора, оценки, обработки, группировки и передачи данных. Доказано, что бухгалтерский учет предприятия в условиях применения МСФО следует рассматривать как отдельный объект внутреннего контроля, который может обуславливать существование определенных рисков, связанных с процессом отображения информации о финансовом состоянии и результатах деятельности предприятия. При таких условиях к важным заданиям внутреннего контроля следует отнести идентификацию, оценку и применение эффективных методов управления бухгалтерскими рисками, которые могут вызвать негативное влияние на качественные характеристики учетной информации.

Ключевые слова: внутренний контроль, бухгалтерский учет, бухгалтерские риски, финансовая отчетность, МСФО.

Zasadnyi B.A. Internal control of accounting risks in the conditions of applying IFRS. The article examines the risks of accounting in the conditions of application IFRS. The methods of internal control over accounting risks are defined in order to manage them in the process of entities' activity. The process of applying IFRS causes appearance of new internal control facilities that require the development not only new control procedures but also the adaptation of existing control procedures to fundamentally new conditions for the collection, evaluation, processing, grouping and transmission of data. Proved that the entities' accounting in the conditions of application IFRS should be considered as a separate object of internal control, which may predetermine the existence of certain risks associated with the process of displaying information about the entities' financial position and performance. In this case the most important tasks of internal control should include the identification, evaluation and application of the most effective methods of managing accounting risks, which may have a negative impact on the qualitative characteristics of accounting information.

Key words: internal control, accounting, accounting risks, financial reporting, IFRS.

Постановка проблеми. Нові процеси в системі бухгалтерського обліку підприємства, пов'язані із застосування МСФЗ, стають об'єктами внутрішнього контролю. Однак при цьому необхідно враховувати ризики системи бухгалтерського обліку, що зумовлюються процесом застосування МСФЗ. Такий процес зумовлюватиме появу нових об'єктів контролю, що вимагатимуть не лише розробки нових контрольних процедур, але й адаптації наявних процедур контролю до принципово нових умов збору, оцінки, обробки, групування та передачі даних. Систему бухгалтерського обліку підприємства в умовах застосування МСФЗ слід розглядати як окремий об'єкт внутрішнього контролю, який може зумовлювати існування певних ризиків, пов'язаних з процесом відображення, накопичення, оброблення та передачі інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства. За таких умов до найважливіших завдань внутрішнього контролю слід віднести ідентифікацію, оцінювання та застосування найефективніших методів управління ризиками, які виникають в системі бухгалтерського обліку та можуть зумовити негативний вплив на якісні характеристики облікової інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження теоретичних та практичних аспектів внутрішнього контролю діяльності підприємств здійснене в наукових працях широкого кола вчених. Зокрема, вагомий внесок у вирішення зазначеної проблеми зробили Т.А. Бутинець, Н.І. Дорош, Л.В. Гнилицька, В.А. Дерій, І.А. Дерун, В.В. Євдокимов, У.О. Марчук. Проте в умовах застосування МСФЗ виникає необхідність удосконалення та адаптації внутрішнього контролю для ідентифікації та оцінки бухгалтерських ризиків, що виникають в результаті використання нових підходів та професійного судження під час відображення інформації в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення ризиків бухгалтерського обліку в умовах застосування МСФЗ та обґрунтування способів внутрішнього контролю бухгалтерських ризиків для потреб управління ними в процесі діяльності суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу. Роль внутрішнього контролю підприємства в умовах застосування МСФЗ полягає у зміцненні корпоративного управління й удосконаленні процесу виявлення, оцінки та методів управління ризиками, які впливатимуть на достовірність фінансової звітності та досягнення ефективності діяльності компаній. У сучасних умовах внутрішній контроль перетворюється на виконувати технічну функцію зістав-

лення планових показників діяльності з фактичними. Він набуває значення важливої окремої функції управління діяльністю підприємства з виявлення, оцінки та пошуку відповідних методів управління зовнішніми та внутрішніми ризиками, які можуть справити негативний і позитивний вплив на досягнення стратегічної мети діяльності підприємства. Управління ризиками на будь-якому підприємстві є унікальним процесом, проте існують певні моменти, які притаманні будь-яким суб'єктам господарювання. Очевидний той факт, що підприємницька діяльність об'єктивно пов'язана з ризиком, тому в процесі її здійснення виникає необхідність вирішення таких завдань:

- визначення результатів реалізації управлінських рішень;
- виявлення ризиків під час реалізації управлінських рішень;
- надання оцінки впливу ризиків;
- визначення прийнятності рівня ризику;
- визначення способів зменшення можливих небажаних наслідків ризиків.

Вирішити ці завдання можна за допомогою методів управління ризиками. Процес управління ризиками слід розглядати як процес підготовки та вжиття заходів, метою яких є зниження небезпеки прийняття помилкового рішення та можливих негативних наслідків небажаного розвитку подій у процесі реалізації прийнятих рішень. Основні етапи процесу управління ризиками наведено на рис. 1.

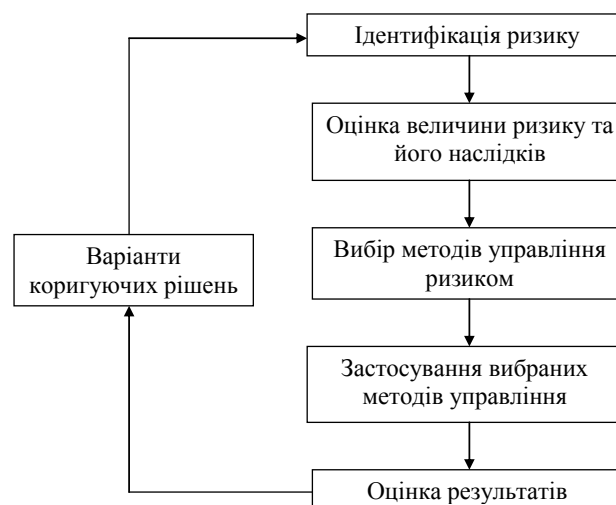

Рис. 1. Основні етапи процесу управління ризиками
Джерело: розроблено автором

На етапі ідентифікації виявляють усі можливі ризики, кожен з яких оцінюють за величиною та наслідками, які він може зумовити. Для суттєвих ризиків визначають методи управління та застосовують їх. Наступним етапом є оцінка отриманих результатів. Наявність зворотного зв'язку уможливило отримання інформації про процес управління та стан об'єкта управління після застосування вибраних методів.

Для здійснення ефективного управління ризиками потрібно сформулювати його мету. Мета управління ризиками може бути стратегічною або поточною. Стратегічна мета – це забезпечення безперервної діяльності суб'єкта господарювання в умовах невизначеності підприємницького середовища. Поточна мета визначає бажані результати управління щодо кожного виду ризику в поточній ситуації. Наприклад, метою управління ризиком неплатоспроможності може бути максимальне зниження втрат для суб'єкта господарювання.

На основі інформації про фактичний стан об'єкта після виконання коригуючого рішення слід визначити, наскільки досягнуто мету управління ризиком. Якщо її не досягнуто, то з'ясовують причини, які це зумовили. Наступним етапом є вжиття заходів, спрямованих на вдосконалення стратегії та тактики управління ризиками, які передбачають або коригування прийнятих рішень, або процедури щодо уникнення негативних наслідків ризиків, які раніше не були враховані. Залежно від встановлених причин повертаються на відповідний етап процесу управління ризиками. Якщо мета управління ризиком досягнута, процес управління починається заново для іншого ризику.

Слід зазначити, що в процесі управління ризиками важливим для суб'єкта господарювання є не відмова від ризику, а прийняття рішень на основі об'єктивних критеріїв для зниження рівня ризику або його подолання. Найважливішим етапом процесу управління ризиками є їх ідентифікація, яка дає змогу сформувати цілісну картину ризиків для підприємницької діяльності суб'єкта господарювання. На цьому етапі важливо не тільки виявити перелік можливих ризиків, але й визначити, як вони будуть впливати на діяльність підприємства, наскільки серйозними будуть їх наслідки. Отже, ідентифікація ризиків – це виявлення всіх видів ризиків, наявних для підприємства в його конкретних умовах функціонування з урахуванням майбутньої мети діяльності. Чим раніше будуть виявлені ризики на етапі ідентифікації, тим коректніше може бути оцінена ситуація, тим точніше можуть бути вибрані методи управління, тим ефективніше буде організована система управління ризиками, яка забезпечить прийнятний рівень захисту підприємства від ризиків. Для здійснення якісної ідентифікації ризиків необхідно врахувати основні підходи до їх класифікації, які були розглянуті в попередньому параграфі дослідження.

Наступним важливим етапом після ідентифікації ризиків системи бухгалтерського обліку є етап оцінки величини ризиків. Вибір способу оцінки величини ризику залежить від видів ризиків. Як правило, на практиці використовують три види оцінок величини ризиків:

- 1) якісні оцінки;
- 2) аксіологічні оцінки;
- 3) кількісні оцінки.

Найширше застосування отримали якісні оцінки ризиків, оскільки вони не потребують попередніх роз-

рахунків, а також дають можливість оцінити рівень ризику без кількісних показників. Виділяють такі види якісних оцінок:

– атрибутивна (для оцінювання ризику використовують умовні поняття «високий», «середній», «низький» тощо);

– кодування за допомогою букв (наприклад, буквами ААА позначають найвищу категорію надійності банків, АА – високу категорію надійності банків, Д – максимальне значення ризику);

– бальна оцінка, яка дає змогу за допомогою балів відображати реальну характеристику ризику.

Під час застосування атрибутивної оцінки ризику кожний суб'єкт може застосовувати власний підхід і власну шкалу оцінки, проте значення шкали повинні бути чітко визначені та словесно описані для того, щоб усі учасники оцінки ризику їх однозначно розуміли. Також необхідно обґрунтувати вибрані шкали й оцінки для того, щоб події або операції, які характеризуються однаковими чинниками ризику, мали однакову оцінку рівня ризику.

Використання способу оцінки ризику за допомогою букв зумовлене тим, що інформацію про ризики використовують і особи, які не мають достатніх знань у цій сфері, проте мають потребу у використанні такої інформації. За таких умов кодування рівня ризику за допомогою букв спрощує сприйняття користувачами такої інформації.

Аксіологічна оцінка ризику пов'язана з виявленням рівня корисності прийнятих рішень безпосередньо для людей (насамперед, для працівників підприємства, людей, які проживають у місцевості, де розташоване підприємство). За таких умов оцінюють, наскільки прийняті рішення сприяють всебічному розвитку людського інтелекту (знань і навиків, ініціатив, творчості тощо), поліпшенню умов праці й середовища проживання загалом. Оцінка ризиків з аксіологічної точки зору може бути домінуючою під час вибору варіантів рішень, наприклад у зв'язку з несприятливою екологічною ситуацією, з посиленням соціальної орієнтації бізнесу.

Величину ризику найточніше визначає його кількісна оцінка. Проте застосування цього методу потребує використання також аналітичних процедур та економіко-математичних методів. Для оцінювання кількісної величини ризику треба вибрати показники, на основі яких прийматимуться рішення. Такими показниками може бути система фізичних, натуральних або умовних одиниць (кілограми, кількість днів, грошові одиниці, відсотки, коефіцієнти тощо). Вибір показника залежить від виду ризику та від мети, визначеної під час прийняття рішення. Тобто в кожному окремому випадку вибирають відповідний показник та визначають його критеріальну величину.

Наступним важливим етапом після ідентифікації та оцінювання ризиків є вибір методів управління ними. Це дуже складне завдання, вирішення якого залежить від кожної окремої ситуації, умінь, знань і навиків особи, яка прийматиме рішення, а також формулювання мети управління ризиком тощо. Варто зазначити, що не існує стандартних механізмів та процедур в управлінні ризиками, тому в кожній окремій ситуації слід знаходити власні підходи. Проте під час прийняття рішень щодо управління ризиками необхідно брати до уваги загальні методичні підходи, адаптуючи їх до конкретних господарських ситуацій.

Якщо суб'єкт управління ризиками володіє правдивою статистичною інформацією або отримав стійкі прогнози експертів, він може застосовувати такі методи управління ризиками:

- 1) уникнення ризику;
- 2) приймання ризику;
- 3) передача ризику;
- 4) скорочення ризику.

Як правило, суб'єкт управління використовує сукупність таких методів.

Для використання методів управління ризиками, які виникають у системі бухгалтерського обліку під час застосування МСФЗ, коротко розглянемо сутність кожного з них. Сутність методу уникнення ризику полягає в ухиленні від заходів, подій або операцій, які пов'язані з ризиком (відмова від ненадійних партнерів, ризикованих проєктів тощо). Цей метод передбачає створення таких умов ведення підприємницької діяльності компанії, за яких наперед уникають можливості втрат. Проте варто пам'ятати, що уникнення ризику часто може зумовлювати відмову від прибутку.

Метод приймання ризику означає, що підприємство свідомо йде на дії, які приводять до настання ризикованих випадків. Відповідальність за результати такого рішення несе винятково підприємство, а джерелом покриття можливих втрат будуть лише його засоби. Використання такого методу виправдане за таких умов:

- можливі втрати незначні та не створюють суттєвої загрози для фінансового стану підприємства;
- прийняття рішення пов'язане з можливістю отримання значного прибутку;
- від ризику не можна відмовитися через його невідворотність або інші важкі обставини.

Передача ризику – це сукупність заходів, які дають змогу перекласти відповідальність за виникнення несприятливих подій та відшкодування пов'язаного з ними збитку на інших суб'єктів господарювання. Наприклад, транспортні ризики можна передати покупцю або організації, яка здійснюватиме доставку товару до покупця. З метою передачі ризиків у системі бухгалтерського обліку можна використовувати аутсорсинг, що означає передачу контролю над ризиками, які виникатимуть в системі бухгалтерського обліку підприємства, на компанію, що надаватиме послуги аутсорсингу. Проте в такому разі передаються не безпосередньо ризики, а тільки виконання процедури управління ними.

Сутність методу скорочення ризику полягає у здійсненні процедур, спрямованих на зменшення негативних наслідків дії ризиків. Цей метод передбачає вжиття певних превентивних заходів, метою яких є зниження розміру можливих втрат. Для цього використовуються два способи:

- 1) здійснення процедур для зменшення величини ризику й очікуваних втрат;
- 2) розробка процедур відшкодування понесених або невідворотних втрат.

Такі процедури повинні мати постійний, системний характер і забезпечити насамперед управління чинниками внутрішнього середовища підприємства, якими, на відміну від чинників зовнішнього середовища, можна управляти.

В умовах застосування МСФЗ під час моделювання системи внутрішнього контролю до найважливіших

завдань слід віднести такі, як ідентифікація, оцінювання та застосування найефективніших методів управління ризиками, які виникають у системі бухгалтерського обліку та можуть спричинити негативний вплив на якісні характеристики інформації, яку подають у фінансовій звітності.

При цьому насамперед треба виділити основні складові системи бухгалтерського обліку, які в разі застосування МСФЗ можуть зумовити виникнення ризиків, що матимуть негативний вплив на якість інформації фінансової звітності. Вважаємо, що основними складовими є:

- організація бухгалтерського обліку відповідно до МСФЗ;
- відображення в бухгалтерському обліку інформації про діяльність підприємства;
- формування, розкриття й надання інформації у фінансовій звітності.

Відповідно до МСФЗ до ризиків організації бухгалтерського обліку відносять:

- формування облікової політики з урахуванням вимог податкового законодавства;
- наявність персоналу бухгалтерської служби, який має достатній рівень професіоналізму та практичний досвід у формуванні облікової політики за МСФЗ;
- формування облікової політики згідно з МСФЗ;
- формування робочого плану рахунків бухгалтерського обліку з урахуванням переліку статей форм фінансової звітності та інформаційних потреб внутрішньої звітності.

Під час відображення в бухгалтерському обліку інформації про діяльність підприємства в умовах застосування МСФЗ можуть виникати такі ризики:

- перевага юридичної форми над економічною сутністю під час відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку;
- покладання даних бухгалтерського обліку в основу податкового обліку та звітності;
- застосування професійного судження бухгалтера під час оцінювання та відображення об'єктів бухгалтерського обліку;
- застосування програмного забезпечення для коректного відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку відповідно до вимог МСФЗ;
- виявлення активів і зобов'язань, визнання яких вимагають МСФЗ, але які не обліковувалися раніше;
- виявлення активів і зобов'язань, визнання яких не передбачене МСФЗ, але які обліковуються суб'єктом господарювання.

В разі застосування МСФЗ формування, розкриття й надання інформації у фінансовій звітності можуть зумовлювати такі ризики:

- формальне подання приміток до фінансової звітності;
- підготовка першої звітності підприємства, складеної відповідно до МСФЗ, та здійснення ретроспективного перерахунку даних за попередні періоди.

Висновки. До найважливіших завдань системи внутрішнього контролю в умовах застосування МСФЗ слід віднести такі, як ідентифікація, оцінювання та застосування найефективніших методів управління ризиками, які виникають у системі бухгалтерського обліку та можуть зумовити негативний вплив на якісні характеристики інформації, яка подається у фінансо-

вій звітності, сформованій відповідно до МСФЗ. За таких умов контроль за надійністю функціонування системи бухгалтерського обліку повинен проводитись тією мірою, яка необхідна для отримання впевненості

в достовірній інформації, що формується системою бухгалтерського обліку та надається внутрішнім та зовнішнім користувачам для подальшого використання з метою прийняття ними управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Бутинець Т.А. Внутрішній контроль: елементи організації системи. Вісник Житом. держ. технол. ун-ту. Серія «Економічні науки». 2008. № 1 (43). С. 28–31.
2. Дерій В.А. Види економічного контролю за діяльністю підприємств: аналіз і узагальнення поглядів на проблему. Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал. URL: [http://magazine.faaf.org.ua/vidi-ekonomichnogo-kontrolyu-zadiyalnistyu-pidpriemstv-analiz-i-uzagalnennya-poglyadiv-na-problemu.html](http://magazine.faaf.org.ua/vidi-ekonomichnogo-kontrolyu-zadiyalnistyu-pidpriemstv-analiz-i-uzagalnennya-poglyadiv-na-problemu).
3. Дорош Н.І. Внутрішній контроль та аудит в управлінні ризиками на підприємстві. Вісник Львівської комерційної академії. Серія: економічна. 2014. Вип. 44. С. 148–152.
4. Євдокимов В.В. Взаємозв'язок бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю в управлінській діяльності підприємства. URL: <http://ven.ztu.edu.ua/article/viewFile/82676/86064>.
5. Гнилицька Л.В. Бухгалтерський облік як інструмент управління ризиками підприємницької діяльності. Фінанси України. 2014. № 3. С. 114–125.
6. Дерун І.А. Ідентифікація ризиків у системі бухгалтерського обліку підприємства. Економічний часопис XXI. 2016. № 159 (5–6). С. 97–100.
7. Марчук У.О. Адаптація внутрішньогосподарського контролю до інтегрованої концепції внутрішнього контролю. Економічний часопис XXI. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. 2012. № 11–12 (1). С. 87–89.

УДК 657

Мичак Н.О.,
аспірант кафедри обліку і оподаткування,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ, УТРИМУВАНИХ ДЛЯ ПРОДАЖУ

Мичак Н.О. Формування облікової політики щодо необоротних активів, утримуваних для продажу. У статті розкрито основні питання облікової політики щодо формування інформації про необоротні активи, утримувані для продажу. Визначено основні нормативно-правові акти, що регулюють питання облікової політики в частині необоротних активів, утримуваних для продажу. Наведено основні елементи облікової політики щодо таких активів згідно з чинними нормативними документами. Запропоновано нові елементи облікової політики з метою удосконалення процесу її формування, підвищення рівня повноти та якості облікової та звітної інформації. Підкреслено важливість визначення чіткого переліку елементів облікової політики щодо необоротних активів, утримуваних для продажу, для складання змістовного наказу про облікову політику підприємства як основного документа, який визначає порядок ведення бухгалтерського обліку на підприємстві.

Ключові слова: облікова політика щодо необоротних активів, утримуваних для продажу; формування облікової політики; регулювання облікової політики; елементи облікової політики; наказ про облікову політику; удосконалення облікової політики.

Мычак Н.А. Формирование учетной политики по необоротным активам, удерживаемым для продажи. В статье раскрыты основные вопросы учетной политики по формированию информации о необоротных активах, удерживаемых для продажи. Определены основные нормативно-правовые акты, которые регулируют вопросы учетной политики в части необоротных активов, удерживаемых для продажи. Приведены основные элементы учетной политики относительно таких активов согласно действующим нормативным документам. Предложены новые элементы учетной политики с целью усовершенствования процесса ее формирования, повышения уровня полноты и качества учетной и отчетной информации. Подчеркнута важность определения четкого перечня элементов учетной политики относительно необоротных активов, удерживаемых для продажи, для составления содержательного приказа об учетной политике предприятия как основного документа, определяющего порядок ведения бухгалтерского учета на предприятии.

Ключевые слова: учетная политика по необоротным активам, удерживаемым для продажи; формирование учетной политики; регулирование учетной политики; элементы учетной политики; приказ об учетной политике; совершенствование учетной политики.